

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. in za četrt leta 80 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 14. avgusta 1891.

Z Dolenjskega, 8. avgusta 1891.

Da strankarski prepir na Kranjskem ni pristni izraz naših narodnih razmer, ampak bolj umetno, iz osebnih nasprotstev izvirajoče delo, vidimo že iz neprimernosti imen in pridevkov, s katerimi imenujeta nasprotni stranki sebe in katere ena drugi nadevata. Liberalci ste vi, glasi se iz enega tabora; vi ste brezdomovinci, odmeva iz drugega tabora, v katerih enem se sami imenujejo konservativci, v drugem pa napredna stranka.

Oglejmo si te nazive, če so res primerna znamenja, po katerih bi se mogli ločiti naši rojaki v dva v resnici različna tabora.

Vzemimo v pretres najpred besedo liberalizem. Ali je pravi pomen te besede res takšen, da bi se moral pred njim vsak pošten človek prekrižati? Mislim, da ne. Nasprotno, če pomislimo nazaj in se spomnimo, s kakšnim navdušenjem smo pozdravljali liberalizem vsi leta 1848. Če pomislimo, koliko svobodnih pridobitev, koliko blagih naprav, koliko človeškega napredka imamo zahvaliti vprav liberalnim idejam, ki so gibale in vnevale tedaj Evropo, potem pač liberalizma ne bomo proklinjali, ampak ga blagoslavljali. Zakaj ravno možje, ki so bili navdani pravega liberalizma, ti so nam priborili ustavne pravice, ti so osvobodili našega kmeta tisoč letih spon, v katere jih je bil ukoval fevdalizem, ter odpravili desetino in tlako; ti so umislili in izdelali naše osnovne ali temeljne ustavne pravice, med temi tudi pravico svobodnega tiska in narodne ravnopravnosti.

Jaz mislim, da smo mi vsi častilci tega pravega liberalizma še dandanašnji, duhovniki, kakor posvetnjaki.

Žalibog, da so se sčasoma temu liberalizmu izneverili mnogoteri ravno izmed tistih narodov, kateri so imeli od njega največ dobičke, to so bili Nemci, Lahi, Madjari in židje. Ti so svoje moči, pridobljene po liberalnih uredbah, zlorabili v to, da druge slabейše zatirajo. In ker so videli, koliko čast in slavo, koliko spoštovanje in hvaležnost da uživa liberalno ime, zlorabijo

oni tudi to častito ime ter si ga nadevajo pri svojem ravno nasprotnem ravnanju.

Tako je nastal namesto pravega, lažnivi liberalizem. Zlasti židje, ki imajo liberalizmu največ zahvaliti, namreč svojo versko in politično svobodo, ti so ga zdaj naredili za predmet svoje sebične špekulacije. Zvezali so se povsod z lažnivimi liberalci, ki so za zdaj močnejši, ter jim pomagajo slabейše zatirati, ob enem krščanskiverski čut slabiti, ter izrabljajo zlasti tiskovno svobodo v svoje sebične namene. Ta zla raba je pripravila liberalizem ob svoje lepo ime, in dandanašnji nam njegov pridevek ne pomenja več uzornih, za pravice človeštva delujočih človekoljubov, temveč nasprotnike svobode in zatiralce slabейših narodov.

Vprašamo pa zdaj, imamo li mi na Kranjskem liberalce tega slabega pomena, ali morebiti celo kako stranko našega naroda, ki bi zatirala in odrekala drugim pristojne pravice? Kdo si bo upal to trditi, ali celo dokazati? Za dobro vestjo lahko rečemo, da liberalcev te verste slovenski narod nima, in kdor to trdi, ta vedoma ali nevedoma neresnico govori.

Oglejmo si zdaj drugi pridevek brezdomovinstvo. Tudi ta pojem ni vzrasel na slovenskih tleh, ampak je tisto očitiranje, kakor Nemci, zlasti protestantje, nemške katoliške duhovne imenujejo ultramontance. Vsi pa vemo, zakaj da nemški protestanje, zlasti Prusi. črte katoliško duhovščino; saj je najbolje tako imenovani nemški kulturni boj pokazal, kaj da Prusi od nje zahtevajo. Pa kakor je krivica nemškim katoliškim duhovnikom odrekati resnično ljubezen do domovine, ravno taka krivica in napaka je očitati brezdomovinstvo naši duhovščini, kateri je vsak list naše zgodovine in izkušnja vsakega dneva glasna in neovržna priča nje požrtvovalne ljubezni do slovenskega naroda.

Morebiti porečete, ta ali oni je pa venderle tak. Mogoče, saj smo imeli tudi nemškutarje med našo duhovščino, in kateri izmed nje je morebiti nemškutar še dandanašnji, kakor jih imamo še nemalo število med posvetnimi našimi ljudmi. Ali da ne gre po izjemah so-

2 diti celih stanov in napake posameznih prištevati celim strankam, tega pač ni treba dokazovati. Saj mi vender ne bomo v tem posnemali nemško-židovskih liberalcev, kateri tako radi napake poedincev našega naroda prištevajo celoti, da nas s tem pred svetom obrekujejo in grde.

Poglejmo zdaj tudi imena, katera si naši strankarji dajo, da bi se eden narodni tabor ločil od drugega.

Na eni strani se imenujejo konservativci. Ako hočejo ti s tem reči, da se mi Slovenci v političnem oziru zdaj družimo s tistimi Nemci, ki se imenujejo konservativna stranka, ima to nekaj pomena, ker ti Nemci vsaj teoretično priznavajo naše narodne pravice in se ujemajo z nami v verskem oziru, medtem, tako imenovani liberalni Nemci nam pa naše pravice naravnost odrekajo. Ali, da so nam konservativni Nemci ljubši, nego njih nasprotniki, v tem, mislim, smo vsi Slovenci ene misli in ni med nami nobene razlike.

Pa tudi če se konservativno mišljenje tolmači po tem, kar po besedi conservare t. j. ohraniti pomeni, ne more biti med nami razlike. Kaj imamo mi Slovenci neki ohraniti? Mislim, da, kakor smo zdaj, komaj še kaj družega, ko našo vero in narodnost. Za to dvojje se hočemo boriti in ohraniti sebi in narodu. Ali tudi v tem smo, mislim, vsi ene misli. Konservativni smo v tem oziru eni in drugi, in med nami ni gotovo nobenega pravičnega vzroka, da bi se zavoljo tega na dvojje ločili.

Na drugi strani jela se je imenovati napredna stranka. Ali kdo ne želi napredka? Kdo more tajiti, da si mi vsi, kolikor je mogoče, prizadevamo, da bi narod povzdignili in napredek njegov vsestransko pospešili. Kdo more zlasti naši duhovščini očitati, da ne dela z vidnim uspehom za narodni napredek v slovstvu, umetnosti in gospodarstvu. Torej tudi naprednjaštva si ne more nobena stranka le sami sebi svojiti. Naj omenim še predevka „klerikalci“, s katerim se včasih imenuje ena naših strank. Tudi ta predevka so iznašli nemško-židovski liberalci ter so z njim nazivali ne samo duhovne, temveč vse, ki niso trobili v njih rog. Saj je znano, da rajni Karol Dežman narodne naše stranke nikoli ni drugače imenoval ko klerikalno stranko, in sicer le zato, ker so posvetni narodnjaki z duhovnimi skupaj delovali v prid slovenskega naroda. V tem pomenu smo bili radi klerikalci in se tudi v bodočnosti ne bomo sramovali tega pridevka.

Ako vse to natanko preudarimo, jasno vidimo, da med nami v resnici ni razločka, kakor bi kdo sodil po velikem hrupu naših časnikov. Zatorej je pa tudi čas, da nehamo eden družega nazivati z nepristnimi imeni, ter bodimo zopet to, kar smo po veri dobri katoliki, po narodnosti dobri Slovenci, zlasti po nehajmo uže napake in slabosti posameznih ljudi razglašati med svet za napake in slabosti celih strank, ali celo celega naroda.

*Zdelo se mi je, da je to Sveti
in vsi Slovenci. Zaneslo je Slovenci,
da je liberalci + konservativci
vse eno. Ljubi v Kranji, 19/8/91.*

Govor državnega poslanca Kluna v državnem zboru dne 26. junija 1891.

(Konec.)

Gospoda moja! Nesrečna misel je bila, da se je južna železnica izpeljavala čez močvirje, ko bi se bila vender mnogo lažje, mnogo varneje, mnogo kraje in pa dvajsetkrat ceneje delala po trdih tleh.

Uvažujoč mnoge železniške nesreče, o katerih slišimo iz vseh delov sveta, bode visoka vlada in vojna uprava prej ali slej morala na to misliti, bi li ne bilo v interesu potujočega občinstva in varnega prometa, da se proga čez močvirje popolnoma preloži. (Res je!) Dokler pa južna železnica drži čez močvirje, osuševanje močvirja in hitro odvajanje vode, katera ob deževju seže do železniškega nasipa, more jej le koristiti, ne pa škodovati.

Pa recimo, da so omenjene zavire resnične, tudi v tem slučaju bi bila naloga dotičnega poročevalca gledati, da se ovire kakor hitro mogoče odpravijo in delo prične.

Pa navedenih ovir niti ni. (Čujte! Čujte!) Kar se tiče južne železnice, o tem sem te dni govoril na merodajnem mestu, pri južni železnici sami, in zvedel, da se osuševanje močvirja južne železnice ne dotika. (Čujte! Čujte!)

Pri izdelavi Podhayskega načrta, reklo se mi je, da se je oziralo že na južno železnico, kranjska dežela da lahko začne osuševati močvirje, južna železnica je ne bode nič ovirala.

Gospoda moja! Ni li žalostno, če vidimo, da se pri presojevanju in odločevanju o tako važnih rečeh bolj gleda na privatne interese papirnice, nego na javne koristi dežele, deželnega glavnega mesta (odobravanje) in na interese prebivalcev na močvirju, katerih obstanek je odvisen od osuševanja. (Pritrjevanje.)

Ni se čuditi, če prebivalstvo zgublja zaupanje v dobre namere vlade, o katerih jaz za svojo osobo ne dvomim, ko vidi, da se ministrom slikajo težave, katerih v resnici ni, da se hoče z ničevnimi in izmišljenimi pretvezami preprečiti ali vsaj zavleči potrebno delo.

Se je mاری čuditi, da ljudstvo pričakuje pomoči le od krone, in že mislijo odposlati deputacijo do Njega veličanstva cesarja, da odredi, da se izvrši to delo.

Da se obnovi že zgubljeno zaupanje našega prebivalstva in se tako potrebna in važna zadeva spravi v tek, usojam si staviti sledečo resolucijo (bere:)

„Visoka vlada se nujno pozivlje, da predloži visokemu državnemu zboru prej ko je mogoče v ustavno obravnavanje načrt postave o državnem donesku za osuševanje ljubljanskega močvirja in o družih ugodnostih, ki se imajo dovoliti temu podjetju.“

Če vlada misli, da troške za osuševanje močvirja mora prevzeti melioracijski zaklad, nimam seveda nič